

William undir krignum. Um bókina, krigsins ræðuleika, lukku og deyða, sigur William í samræðu við Hartmann-Petersen:

„... den fremkom i nogen grad som reaktion på det frygtelige pres den krig udsætter en for. Den var altså udtryk for en vis eskapisme, en trang til at beskæftige sig med ting hinsides denne mere eller mindre idiotiske og absurde krig —

... jeg skrev altså om disse spillemænd fra den relativt lykkelige tid inden første verdenskrig — og bogens morale er den, at selv om alt til sidst går skævt og ender galt, så bør et menneskeliv ikke kun takseres efter sit slutresultat, men som den totalitet på godt og ondt det i det hele taget er. Oplevede lykkestunder har deres betydning i sig selv selv om de er forgængelige.

... Måske lyder det både naivt og traditionelt i manges ører, men det er og bliver nu min beskedne livsopfattelse, at selv om fortællelsen er os vis, og selv om det håb, hvormed vi ernærer vore arme sjæle, før eller siden er hjemfaldet til at bryde, så har det dog sin ildnende kraft, som det meddeler det levende nu. Hvordan det ellers kommer til at gå, så er og bliver vi livets fortættelsesfulde spillemænd, »the music-makers and the dreamer of dreams«, som den irske digter siger.

Dette tolerante og noget passive aspekt er det naturligvis vanskeligt altid at godtage. Man bliver stillet ansigt til ansigt med ting, som man ikke kan tolerere, uden at føle sig som en forræder. Som for eksempel de kræfter, der direkte profiterer af krig og ulykke. Krigens købmænd og bagmænd — jobberne — og så hele dette kor af nationalistiske og religiøse hylere, der holder krigens galde flydende...

... Og de færreste søfolk, der med livet som indsats holdt fiskeskepoerten til Storbritannien gående, de var i høj grad tillige kombattanter i denne krig. Men inde på land sad jo andre og profiterede vældigt af denne eksport. Skamløst og gudhengivent. — Det er bag-

grunden for min næste roman, »Den sorte gryde«, der altså i tidsfølge kommer efter »Spillemændene«...

Ikki »lykla-skaldsögur«

Vanliga verður hildið, at fleiri av bókunum hjá William eru sokallaðar »lykla-romanir« — persónarnir eru autentskir. Og eldri havnarfólk siga ofta, at hasin persónurin er hann og hann.

Ja, tað eru eldri fólk, sum ikki eru so hugtikin av William, tí hann er í so satiriskur — tey kenna persónarnar ov væl!

Sjálur sigur William tó nakað annað: »Jeg er dog meget omhyggelig med ikke at skrive nøgleromaner. Derfor skriver jeg ofte lokaliteterne, og jeg skriver meget på erindringer«.

Soleiðis sigur hann í samræðu við Land og Folk um Den sorte Gryde:

« — I »Den sorte gryde« henlagde jeg handlingen til en fiktiv bygd på Suders — det var nu Transgryd, jeg havde i tankerne — men det er jo naturligvis i høj grad forholdene i Torshavn, jeg har skildret. Den engelske besættelse, pengejobbet, forlis og religiøse sekters fisken i røtte vande. Men sådan var det også i de større bygder. Så begivenhederne er ikke bundet til én lokalitet eller en bestemt gruppe mennesker«.

Men hann skrivar altíð við „... levende modeller for øje. Men ikke sådan, at man beskriver eller udleverer en enkelt model. Man henter træk fra mange forskellige modeller til samme figur. Og i virkeligheden, når alt kommer til alt, er det jo sig selv, man skildrer. Når Ibsen siger de bekendte ord: »At digte er at holde dommedag over sig selv«, så er det sandelig ikke mandsvejr...»

Málaði fyrri tað mesta

Eftir at skaldsögan »Moder Syvstjerne« var komin út í 1952 kom stigur í bókmentaligu framleiðsluna.

Men hesi árin málaði hann nógv. M.a. gjørdi hann tær stóru dekoratiónirnar við evni úr Sjúrdarkvæðunum til kommunuskúlahellina í Havn.

»Moder Syvstjerne« kennist rættiliga sjálvbiografisk... den blev skrevet på ganske kort tid og i stærk inspiration. Barndoms-erindringer virker jo ofte meget inspirerende. Nå, direkte autobiografisk er den bog jo langt fra, men miljøet er der og noget af denne stemning fra de første år med deres bizarre blanding af kras virkelighed og vidtflyvende fantasiforestilling...»

Umframt eitt yrkingasavn, »Hymne og Harnsang«, kom stuttstøgusavnið »Det fortryllede Lys« út í fimtiárinum. Í 1960 kom savnið Gamaliels Besættelse, í 61 Blæsende Gry i stytteri útgávu, í 64 tann stóra, søguliga skaldsögan »Det gode Håb«, í 67 savnið »Kur mod onde Ånder« í 70 savnið »Don Juan fra Tranhuset«, í 1972 yrkingasavnið »Panorama med Regnbue« og í 1976 kom bókina »Tornet ved verdens ende«, sum kom út samstundis á føroyskum.

Um Lucas Debes

»Det gode Håb«, sum er tað episka høvuðsverkið hjá William er um prestin Lucas Debes, sum í bókini kallast Peter Børresen. Hesin fer í hernað saman við fólkunum móti tí korruptu embætismanninum hjá Gabel, sum hevði Føroyar í lén.

Skaldskapurin føroyskaður

Tað var ein stórhendur innan føroyskan skaldskap, tá skaldsögurnar (tó ikki »Det gode Håb«) hjá William komu út á føroyskum á 75 ára føðingardegi hansara, 15. januar 1975. Árið eftir kom »Det fortryllede Lys« eisini á føroyskum.

Allar bøkurnar eru komnar á forlagnum Bókagardur. Sjálur hevur William prýtt allar kápumyndirnar við pappirklippum — tann listagreinin hann hevur fingist mest við seinastu árin.

Fleiri virðislønir

Fyri skaldskap sín, sum er komin út í fleiri londum, hevur William Heinesen fingið fleiri heiðurslønir. Í 1958 Holberg-medaljuna, í 1961

Sigmund Petersen, Zahle og William. Zahle og William høvdu nógv saman — tveir sermerktir persónar í Havn. William hevur sjálur tekið

Bókmentavirðislen Norðurlanda ráðsins, sum hann tók ikki tók móti, árið eftir virðislenina hjá Dansk-Færøsk Kulturfond, í 1968 Aarestrup-medaljuna og í fjór fekk hann H.C. Andersen bókmentavirðislenina.

Sum eitt kuriosum kann nevast, at hann hevur verið í uppskoti til NOBEL bókmentavirðislenina, men enn er hann ikki tikin við í endaliga valinum.

Skrivar bert danskt

Øllum kunnugt skrivar William bert á danskum. Tað er ikki av illvilja móti føroyskum, men „... hvis jeg skulle skrive på færøsk, ville det ikke blive særligt nuanceret...“

Hann vaks jú upp í einum umhvørvi, har danskt varð tosað í stóran mun. Tað sama gjørdi seg galdandi fyri Jørgen-Frantz Jacobsen, sum fram um alt var føroyingur og — eins og William — var sjálvstýrismaður um ein háls.

„... det gælder mig personligt, ligesom det også i høj grad gjaldt Jørgen-Frantz Jacobsen, at vi trods vor sproglige tilknytning til Danmark i national henseende er færøske patrioter... Vor hele historiske skæbne har stillet os over for alternativerne: være patriot — eller gå til grunde«, sigur hann í samræðu við Hartmann Petersen. Skilast skal til, at hann í somu samræðu leggur afturat at flestu føroyingar ikki „... fornægter den gæld, de står i til dansk kultur...“

Av og á í bløðunum

Hóast William hevur havt sína persónligu, politisku áskoðan, hevur hann ongantíð verið limur í politiskum flokki. Heldur ikki hevur hann komið sær upp í nakað serligt politiskt orðaskifti, hóast hann av og á gjögnum árin hevur onkra viðmerking til politisk mál.

Í hesi skrivningi, sum serliga finst í Tingakrossi, vendir William sær móti sambandspolitikki, og tí trongskyni hann og Dimmalætting standa fyrri, eftir hansara áskoðan.

Eisini hevur hann luttikið í orðaskifti um andsliv og

mentan, og hevur hann altíð verið talsmaður fyri frlýndi og framburði.

Middelalderlig verdensbillede

Í 1944 hevur hann t.d. tvær greinir »Dimmalættings ledere«. Hann sigur m.a., at Dimmalætting hevur „... haft den mægtløse Lejlighed at udbrede sund Folkeoplysning blandt sinde Læsere...“

Og hetta gjørdi Dimmalætting eftir áskoðan Williams soleiðis: »Det er formæstelig og dertil nyttest at føle eller tænke selvstændigt; det bør vi derfor ikke befatte os med. Tro ikke dem, der paastaar at der findes Problemer. Alt er jo i Virkeligheden saa nemt og ligetil, naar blot vi holder os i Ro og værne om det bestaaende. Hvad har vi vore Myndigheder til, om ikke til at tænke og handle for os? Hvad har den Selvstændighedsbevægelse, der opstod i Ulykkesaaret 1906, vel udrettet andet end ond? Den eneste Politik, der er værd at følge, bliver fulgt af os, der en Gang for alle har indset, at virkelig Tryghed og aandelig saavel som materiel Sundhed kan opnaas gennem at blive ved det gamle...«

„... Hvorledes Sambandsfolk som Helhed ser paa den Sag, er et andet Spørgsmaal. Der er utvivlsomt mange blandt dem, der er lidt trætte og flove over det middelalderlige Verdensbillede, »Dimmalætting« stadig finder det tilstrækkeligt at byde dem...“

Og William endar greinina: »Men hvad saa med Danskhedens Sag paa Færøerne? vil Redaktøren maaske spørge.

Jeg tror, han i saa Henseende kan være ganske rolig. Der skete næppe nogen Skade om »Dimmalætting« fra nu af inddrog sine politiske Ledere. Der skete vel nærmest kun det, at en gammel led Forgiftningsproces tabte en af sine vigtigste Forudsætninger. Hvad Sympati og Beundring for Danmark angaar, da kan vi — ikke mindst i denne vor Rigsfælle saa haard og skæbnesvangre Tid — klare os uden »Dimmalætting«s Pegepind«.

Anti-NATO-maður

William luttók virkin í tí føroyska mótmælinum, sum reistist, tá tað frættist, at NATO-herstøð skuldi byggjast í Mjørkadali.

Hann var ein av fyrireikarunum til mótmælisfundin á Vaglinum Palmasunnudag 1959.

Í hesum sambandi kennir William beiskleika móti Danmark:

„... på ét punkt føler vi bitterhed mod Danmark, nemlig bitterhed over det forhold, at man uden vor vilje og praktisk taget uden vort vidende har gjort Færøerne til en slags amerikansk krigsbasis...“

»En rasende olding«

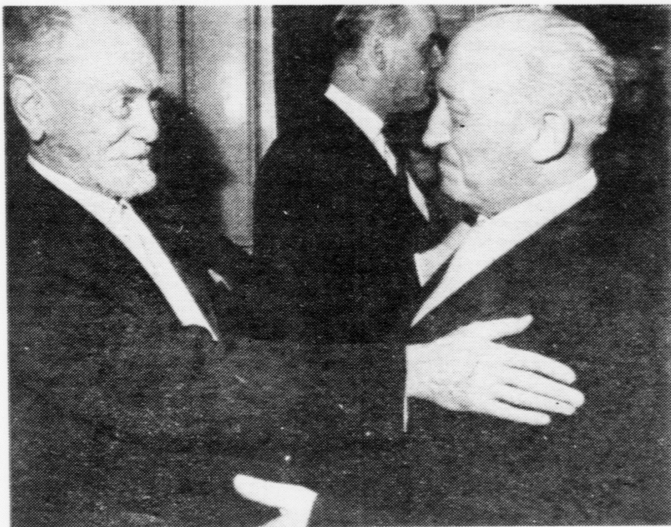
Tá William var 65 segði hann í eini samræðu, at hann var »en rasende olding«. Fyri stuttum spurdi Ninka, blaðkvinna á Politiken, William, um hann tók ikki hevði tikið munnin ov fullan:

»Et menneske, der blir 60 er nok suggereret (salariga ávirkaður) af sin alder, han synes han er blevet gammel. Nu synes jeg, at en mand på 60 er en mand i sin allerbedste alder — og det var jeg også. Men man ved jo, at alderen bringer en ud i et ubehageligt og tornefuldt ingenmandsland, og det bryder jeg mig ikke om.«

„... Men det er rigtigt, at i 60erne og begyndelsen af 70erne, kan man føle sig som en rasende olding, for man vil så meget, men der er ikke så megen tid. Men den følelse fortar sig op mod de 80, man vrisser helst ikke — man håber man opnår det og det, men det er en tilstand af en vis ro: hvis man ikke når det, så gør det ikke så meget. Man tænker i grunden: Vågn-er jeg i morgen, så er det udmærket. Vågn man ikke, så skidt med det. Sådan tænker man ikke i den unge alder, når man er ung, da er døden en frygtelig realitet, da tænker man på døden meget mere end nu.

Men det hele kommer vel an på forholdet mellem menneske. Sålænge man finder det interessant at være menneske og medmenneske, så lever man stadig. Hvis man blir menneskefjendsk, så er man altså på retur...«

jo-mo

Otto Gelsted og William Heinesen møtast í Det Danske Akademi, sum William gjørdist limur í fyrst í sektiárinum